

ΓΝΩΣΤΑ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΑ

Γράφει ο Αντώνης Αμπατζής → ampandonis@gmail.com

ΑΣ ΜΙΛΗΣΟΥΜΕ ΓΙΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

Ένα θέμα πάντα επίκαιρο

Προστασία του περιβάλλοντος σημαίνει προστασία της ζωής. Όταν πεθάνει η φύση, θα εξαφανιστεί και ο άνθρωπος. Αυτή η αυτονόητη διαπίστωση πρέπει να μας οδηγήσει στην αναθεώρηση πολλών από τις αντιλήψεις που έχουμε για τη σχέση μας με το φυσικό περιβάλλον. Η αποδέσμευση του ανθρώπου από την κυριαρχία της φύσης υπήρξε απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του πολιτισμού. Σήμερα, όμως, οι σχέσεις έχουν αντιστραφεί σε τέτοιο βαθμό, που να απειλείται πλέον ο πολιτισμός, επειδή ο άνθρωπος καταδυναστεύει αμείλικτα τη φύση. Αν δεν αποκατασταθεί, λοιπόν, το μέτρο στη σχέση ανθρώπου-φύσης, δεν μπορεί να συνεχιστεί ομαλά και για πολύ η ζωή και ο πολιτισμός. Και από την άποψη αυτή, είναι αίτημα ανθρωπιστικό. Απαιτείται, επομένως, η λήψη και η εφαρμογή μέτρων που σταδιακά θα περιορίσουν την καταστροφή και θα επαναφέρουν τη φυσική τάξη και αρμονία.

Δεν είναι, βέβαια, δυνατό να αγνοήσουμε την ιδιαιτερότητα της σύγχρονης εποχής, με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά της. Η «επιστροφή στη φύση» είναι αίτημα επίκαιρο. Αλλά αυτή ακριβώς η επικαιρότητα μας επιβάλλει να το δούμε όχι με τη ρομαντική διάθεση της επιστροφής σε περασμένες εποχές, αλλά κάτω από το πρίσμα των δεδομένων και των αναγκών του καιρού μας. Γι' αυτό χρειάζονται προτάσεις και θέσεις ρεαλιστικές και αποτελεσματικές. Και πρώτα απ' όλα δεν μπορεί να γίνει τίποτε, αν δε συνειδητοποιήσουμε το μέγεθος του κινδύνου που απειλεί την ανθρωπότητα. Η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος έχει πάρει διαστάσεις οικουμενικές. Τα γεωγραφικά σύνορα δεν αποτελούν πια ούτε το όριο των οικονομικών δραστηριοτήτων ενός κράτους ούτε, πολύ περισσότερο, μπορούν να φράξουν την εξάπλωση της οικολογικής καταστροφής και των συνεπειών της. Εφιαλτικές εμπειρίες, για να ξυπνήσουν τις συνειδήσεις που ακόμη κοιμούνται, υπάρχουν. Και η γνώση και τα μέσα υπάρχουν. Οι επιστήμονες, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, οι πνευματικοί άνθρωποι, οι διεθνείς οργανισμοί πρέπει να διαφωτίσουν την κοινή γνώμη, ώστε να διαμορφωθεί και να εξαπλωθεί ένα οικολογικό κίνημα που θα αγκαλιάσει όλους τους αν-

θρώπους και όλους τους τομείς της δραστηριότητάς τους, για τη σωτηρία του φυσικού περιβάλλοντος. Ιδιαίτερη συμβολή για την πραγματοποίηση του σκοπού αυτού μπορεί και πρέπει να έχει και η **παιδεία**, με συστηματική και ουσιαστική περιβαλλοντική αγωγή. Συστηματική με το νόημα της προγραμματισμένης, σκόπιμης και μεθοδικής διδασκαλίας για τη φυσική νομοτέλεια, τις ποικιλόμορφες σχέσεις που υπάρχουν ανάμεσα σ' αυτή και τη ζωή μας και για τα αίτια που προκαλούν την οικολογική καταστροφή. Ουσιαστική θα είναι, εάν εμπνεύσει στους νέους το σεβασμό και την αγάπη για τη φύση• εάν τους μεταδώσει νέες ηθικές, αισθητικές και οικονομικές αξίες, ώστε να τους βοηθήσει να γνωρίσουν το φυσικό κόσμο και τη ζωτική του σημασία, αλλά με το να έρθουν σε επαφή μαζί του, να τον ερευνήσουν, να τον θαυμάσουν και να τον χαρούν να γίνει βίωμα τους. Έτσι, θα νιώσουν την άρρηκτη σχέση της ανθρωπίνης

ζωής με τη φύση της, θα την αγαπήσουν και θα την προστατεύσουν. Μπορεί πολλοί να καταλογίζουν στην επιστήμη και στην τεχνολογία τις ευθύνες για το ανοσιούργημα σε βάρος της φύσης. Δε θα πρέπει, όμως, να μας διαφεύγει ότι η ανάπτυξη τους υπήρξε αναγκαιότητα για την εξέλιξη του πολιτισμού. Υπήρξε και παραμένει. Όπως, επίσης, δε θα πρέπει να μας διαφεύγει ότι η επιστημονική γνώση και η εφαρμογή της συνοδεύεται από τρομακτική δύναμη και αποτελεσματικότητα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων. Η αξιοποίηση, λοιπόν, της δύναμης αυτής, για να επουλωθούν οι πληγές του φυσικού περιβάλλοντος, αποτελεί ίσως την πιο αισιόδοξη προοπτική. «Αυτός που πλήγωσε θα γιατρέψει κιόλας». Αρκεί, βέβαια, να επαναπροσδιορίσουμε τους σκοπούς που θέλουμε να υπηρετεί η επιστήμη και η τεχνική. Με την παραγωγή νέας, αντιρυπαντικής τεχνολογίας θα περιοριστεί το

ολέθριο έργο των ρυπογόνων εστιών. Με οικονομικές, ως προς την κατανάλωση ενέργειας, μηχανές και συσκευές, με την ανακύκλωση των σκουπιδιών, το βιολογικό καθαρισμό των λυμάτων, τη χρησιμοποίηση ανανεώσιμων μορφών ενέργειας, όπως είναι η ηλιακή, η αιολική και γεωθερμική, με τις βιοεπιστημονικές γεωργικές μεθόδους θα εξοικονομήσουμε τεράστια αποθέματα ενεργειακών και φυσικών πόρων και θα περιορίσουμε σε σημαντικό βαθμό τη ρύπανση του περιβάλλοντος. Εάν κατορθώσουμε να δημιουργήσουμε τεχνολογία φιλική με το περιβάλλον, αυτό θα είναι επανάσταση για την ανθρωπότητα επειδή θα ανανεώσει τους δεσμούς της με τη φύση θα συνδυάσει τα επιτεύγματα του πολιτισμού με το φυσικό τρόπο ζωής.

Αφήσαμε τελευταία τη συμβολή της πολιτικής. Ίσως, γιατί τα περισσότερα από τα σύγχρονα προβλήματα αρχίζουν απ' αυτή και τελειώνουν σ' αυ-

τήν. Και, ασφαλώς, η καταστροφή του περιβάλλοντος δεν αποτελεί εξαίρεση. Η εκάστοτε πολιτική ηγεσία, σε κάθε κράτος και διεθνώς έχει τις δικές της μεγάλες αναμφισβήτητες ευθύνες. Τόσες, ώστε το πρόβλημα να θεωρείται πολιτικό. Και είναι, βέβαια, αν αναλογιστούμε πως αυτό το είδος της οικονομικής ανάπτυξης που βασίζεται στη ληστρική εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, στην εγκατάσταση βιομηχανικών μονάδων σε πυκνοκατοικημένες περιοχές, στην υπερκατανάλωση και στην ασυλόγητη και ανεύθυνη έκθεση κάθε περιττής και βλαβερής ουσίας στο περιβάλλον υπήρξε και παραμένει κυρίαρχη πολιτική επιλογή. Στο βαθμό, λοιπόν, που η πολιτική ενός κράτους παραμένει ακόμη έκφραση της βούλησης και των συμφερόντων των πολιτών, πρέπει να απαιτήσουμε απ' αυτό τη λήψη προληπτικών και -γιατί όχι- κατασταλτικών μέτρων, την εκπόνηση και εφαρμογή των αναγκαίων προγραμμάτων και τη διάθεση των απαραίτητων κονδυλίων για την αποκατάσταση της οικολογικής ισορροπίας.

